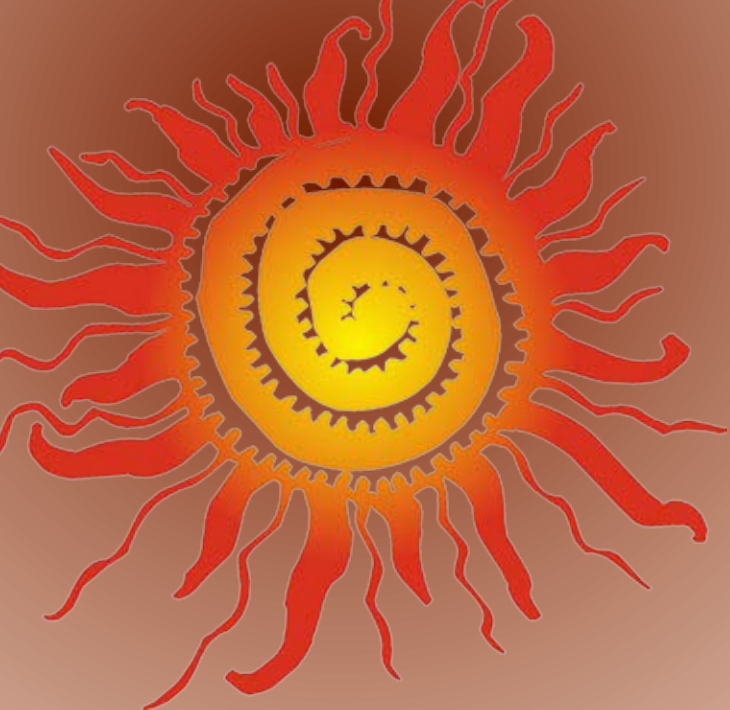

a s t r a f i l m

O obsesie pentru onestitatea documentarului Convorbire cu Cristi Puiu, membru al juriului

Sunteți pentru a doua oară în juriul Festivalului. Cum sunt filmele de anul acesta în comparație cu cele din 2007?

Nu s-au schimbat foarte mult. Este o constantă de filme bune, în nici un festival nu sunt numai filme bune, filme care să se detașeze din pachet. Mi se pare că nu s-a schimbat nimic din 2007, am niște regrete cumva. În 2007 a funcționat la fel, tot două juri, la final fiecare trebuia să propună un film din aceeași selecție. Iar în 2007 a fost ales filmul lui Dan Alexe. Sentimentul pe care l-am avut atunci a fost că Festivalul era o reușită. Acum lucrurile sunt puțin diferite, mi se pare că există câteva filme bune, dar bune în mod diferit, și e puțin mai greu. Eu am o obsesie pentru onestitatea documentarului și mi-e mai ușor să aleg. Deja din start am îndepărtat o mulțime de filme, pentru că nu am găsit ceea ce caut în ele. Poate că e vârsta, poate că am îmbătrânit, am idei fixe. Dar e clar că sunt foarte atașat de ceea ce înseamnă cinema direct și documentar observațional. Și încerc să sprijin tipul acesta de cinema. Mi se pare că trăim într-o mare ficțiune, regizorii se consideră demiurghi și cred că ceea ce contează e să produci ceva audiovizual, antrenant, cu elemente-surpriză, că asta e de ajuns. Eu nu cred că lucrurile stau așa. Și fac tot posibilul să sprijin filmele care subminează această stare de lucruri, confortul și formulele consacrate. Nu sunt ușor de găsit. Acum a fost oarecum mai greu, pentru că nu sunt eu cel care a făcut selecția, dar am avut noroc, pentru că selecționerii de aici sunt foarte riguroși și scapă din prima de mult balast. E greu să te regăsești într-un film și să extragi cu precizie mărgăritarul. Vom vedea peste câteva zile. Mi-e frică pentru că există întotdeauna într-un juriu un impas previzibil în care poți ajunge. Se întâmpla atunci când membrii au personalități puternice și viziuni distincte.

....continuare în pagina 8

Universitatea Harvard, la Gura Râului

Ediția jubiliară a festivalului internațional de film documentar **Astra Film Festival** a ajuns în ziua a cincea. Pe măsură ce publicul este tot mai numeros, agenda acestei a doua jumătăți de festival propune tot mai multe filme în premieră, precum și alte evenimente speciale. O elegie deloc romanțată a Vestului Sălbatic ajunge, împreună cu cineaștii americani care au produs-o, în Mărginimea Sibiului. Duminică, 1 noiembrie, în ultima zi a Festivalului, Caravana Astra Film se oprește într-un sat din împrejurimile Sibiului – la Gura Râului –, unde păstorii români vor face cunoștință cu păstorii de peste ocean. Prin intermediul filmului *Iarbă, dulce iarbă / Sweetgrass* (2009) de Lucien Castaing-Taylor (director al Centrului de studii cinematografice – Universitatea Harvard) și Ilisa Barbash (curator la Departamentul de antropologie vizuală al Muzeului Peabody – Universitatea Harvard). Documentarul va fi proiectat în sat, de la ora 12:00, după oficierea slujbei religioase. *Iarbă, dulce iarbă* relatează călătoria unor oieri din îndepărtatul Vest american, care își duc turmele pe pășunile bogate ale munților Beartooth pe timp de vară. Clima aspră, urcușul abrupt, urșii care dau târcoale când somnul e mai dulce sunt obstacole în stare să descurajeze și cel mai curajos cowboy. Fără intervenții ale comentatorului, producția dezvăluie o lume în care natura și cultura, animalele și oamenii, clima și peisajul, vulnerabilitatea și violența sunt toate în strânsă legătură. În Delta Dunării, la Periprava, bătrânii mor, iar tradițiile se pierd. Povestea tristă a satului, spusă de Klára Trencsényi, va rula în premieră vineri, 30 octombrie, de la ora 11:15, în Sala A a Casei de Cultură. Documentarul *Drumul păsărilor* (România, 2009) urmărește trei ani din viața unei comunități de lipoveni, alcătuită din credincioși de rit vechi. Schimbările recente și modernizarea dezvăluie cât de vulnerabilă este o societate tradițională.

Tot vineri, este rândul lui Cristi Puiu, membru al juriului la **Astra Film Festival** 2009 (competițiile Internațional și Student), să participe la programul special „Noul Val & filmul documentar”. Astfel, de la ora 19:00, în Sala A a Casei de Cultură, apreciatul regizor român le recomandă spectatorilor *Magazinul* (*The Store*, SUA, 1983), de Frederick Wiseman. Ineditul program își propune să aducă în fața publicului sibian reprezentanți importanți ai „Noului Val” din România, cineaști care vor prezenta, comenta și discuta împreună cu publicul câte un film documentar ales din lista personală de preferințe. La această ediție a **Astra Film Festival**, în fața publicului de la Sibiu s-a aflat și regizorul Corneliu Porumboiu.

În fine, momentul așteptat cu sufletul la gură de zecile de cineaști sosiți din toate colțurile lumii – festivitatea de premiere – va avea loc sâmbătă, 31 octombrie, de la ora 19:00, la Sala Thalia. Organizatorii vor acorda premii în valoare totală de 25.000 de euro.

Iarbă, dulce iarbă / Sweetgrass

(SUA, 2009)

Regie: Lucien Castaing-Taylor & Illisa Barbash

Documentarul cuplului Lucien Castaing-Taylor și Illisa Barbash începe cu peisajul înghețat al unei câmpii din Big Timber, Montana, SUA. O turmă de oi paște liniștită într-un cadru ce durează aproape trei minute, timp în care spectatorul ar avea impresia că timpul s-a oprit în loc, dacă nu ar fi mișcarea ritmată a fulgilor căzând pe blana moale a animalelor. Urmează un ansamblu de îndeletniciri ale fermierilor, de la tăierea cozilor, tunderea oilor, la a hrăni cu biberonul un miel respins de mamă. Ca un preambul al subiectului principal al filmului, rutina zilnică e surprinsă pe peliculă într-un mod complet nesentimental. *Iarbă, dulce iarbă* îi prezintă pe ultimii doi păstori din statul Montana al Vestului american, care au străbătut peste 150 de mile pentru a duce turma la pășunile de vară, în munții Absaroka-Beartooth. Călătoria ce durează trei luni este una aspră, care pune la încercare nu doar constituția fizică a oamenilor, ci și pe cea spirituală. Modernii cowboys or avea ei *walkie-talkie-uri*, dar natura e aceeași, indiferent de evoluția tehnologică. Clima e mai aspră la înălțime, animalele de pradă dau târcoale când somnul e mai dulce, urcușul e abrupt pe drumul stâncos al muntelui care nu iartă. În astfel de momente ai nevoie de ceva care să mai distragă atenția de la greutate, și cei doi oieri se întrec în bucățile de săgeți și de unelte vechi găsite. Cuplul american ne invită într-o călătorie vizuală pastorală, de o frumusețe pură și neîntinată. Se pune în valoare interdependența om-animal-natură, ciclul etern al naturii și al vieții. Filmul nu prezintă o realitate idilică, perfectă, nu denaturează, nu înfrumusețează slăbiciunea umană și nici cruzimea muntelui. Reîntoarcerea din sălbăcie e celebrată cu chiotele fermierilor și sunetele muzicale făcute de talângile oilor grăbite spre casă. Un nou ciclu reîncepe, o nouă experiență.

Anca Merce

Berlin, Kreuzberg 36

(Grecia, 2008)

Regia: Angeliki Aristomenopoulou

Cunoscut în Germania, drept „Micul Istanbul”, cartierul berlinez Kreuzberg SO 36 este unul din puținele din țară în care populația imigrantă e majoritară. Aici a luat naștere, în anii '90, banda „36 Boys”, având în componență imigranți turci, care luptau cu rasismul și prejudecățile. După căderea zidului Berlinului, atacurile publice s-au îndreptat către imigranți, în special cei turci. Imaginea creată, aceea de „străini” – a se înțelege conceptul negativ de oameni diferiți, *altfel* – a provocat o serie de atacuri asupra acestora. „36 Boys” au avut numeroase altercații cu membrii unor grupuri naziste și de *skinheads*. Valorile lor au devenit o ideologie susținută de grupuri din ce în ce mai mari de locuitori ai Kreuzbergului prin muzică, graffiti-uri, un mod de viață. Astăzi, „36 Boys” e brand-ul personal al celor din cartier, al celor care în ultimii zece ani au constituit mișcarea hip-hop-ului german. Numeroși rapperi s-au impus în industria muzicală prin labelul „36 Kingz”. Cineastul Angeliki Aristomenopoulou ne introduce în lumea ghetoului berlinez și a actorilor ei principali: rapperii, desenatorii de graffiti-uri, tinerii impresionabili care îi privesc pe aceștia ca pe niște frați mai mari ai comunității.

Muzica Aysei, a lui Gekko sau a lui Dezzo-P e un mix de engleză, turcă și germană. Aysa are rădăcini portoricane, dar s-a născut și a crescut în Germania. Versurile ei nu sunt vulgare, pentru că vrea să transmită un mesaj. Dezzo-P, deși devotat muzicii sale, realizează că, la un moment dat, există atâtea culturi diferite în cartier, încât hip-hop-ul nu mai contează, e doar ceea ce îi aduce pe membrii comunității laolaltă.

Într-un scurt peregrinaj vizual prin Kreuzberg, putem observa impactul culturilor arabă și turcă, care au modelat cartierul: restaurante turcești, magazine, firme luminoase care te cheamă la un kebab, femei care se ascund în spatele vălului, graffiti-uri colorate și simbolice.

Banda nu are în cartier un monument care să le amintească locuitorilor importanța istorică a problemelor sociale cu care s-au confruntat și încă o mai fac. Moștenirea lăsată de ei este un graffiti care îi portretizează pe doi dintre membrii inițiali și care conține numeroase scene șocante, violente, considerate odată de domeniul normalității vieții din ghetou. E un avertisment, o graniță care nu va mai fi trecută cât timp „36 Boys” veghează liniștea și pacea comunității. E un fel de codice al Kreuzbergului: „Copii ne urmează exemplul și e de datoria noastră să îi educăm pentru viață”.

Angeliki Aristomenopoulou ne arată cum se trăiește cu stigmatul naționalității, al rasei, într-un documentar etnologic care împrumută stilul specific videoclipurilor muzicale. Pentru că muzica e mecanismul de apărare pe care și l-au dezvoltat cetățenii din Kreuzberg 36, al cărui motto e: „Berlin, o singură iubire, hip-hop-ul”.

Anca Merce

Gauchos: Dacă încaleci, poți să și cazi / Gauchos: If You Don't Get On, You Won't Fall Off

(Germania, 2009)

Regia: Jana Richter

„Atunci când ești pe cal, îți crește stima de sine”, ne spune un *gaucho* din documentarul german regizat de Jana Richter. Mulți dintre acești cowboys argentinieni au învățat să călărească înainte de orice altceva, au învățat să-și iubească animalele și tradiția, încercând în același timp să se adapteze unei lumi moderne, funcționabile pe roți, nu pe copite. Respectul față de caii lor este admirabil, iar în film îl regăsești în fiecare cadru, mai ales în scenele în care se îmblânzește un cal sălbatic fără a se folosi nici cea mai mică urmă de violență, sau când aceștia sunt spălați, tunși și pieptănați cu atâta grijă și pasiune, încât arată de-a dreptul scoși din cutie. „El rodeo” este sărbătoarea pentru care nu doar bărbații din sat încep pregătirile și antrenamentele cu multe luni înainte, dar până și femeile și copiii cred în importanța manifestării și se aranjează cum pot mai frumos, încă de la primele ore ale dimineții. Riscurile de a se accidenta sau chiar de a-și pierde viața sunt destul de ridicate, dar pasiunea și spiritul competiției, adrenalina și forța momentului sunt atât de puternice, încât înscrierea la rodeo vine din cel mai natural, profund și sincer sentiment posibil.

Cei mai mulți dintre ei se ocupă cu creșterea animalelor, de la cai la capre și viței. Totul se face în familie, de la numărul vacilor din gospodărie până la castrarea unuia din viței, urmată de împărțirea ca între frați a unei porții de „momițe” – după care copiii se ling pe degete și-l întreabă pe tată dacă nu vrea să mai castreze unul. Toate ritualurile tradiționale le slăvesc și cer protecția divină asupra animalelor, iar așa cum unii se roagă pentru un pământ roditor, așa își doresc „los gauchos” multe „animalitos”. Și cum alfel, atunci când la vârsta de trei ani deja, copiii se ciondănesc prin curte cine urmează să se urce pe cal și să-i învețe bunicul despre hamuri, când la școală te duci cu un cal alb frumos, calm și răbdător, sau când îți vezi tatăl la „el rodeo”, săltând și jucându-se cu moartea pe șaua aceluiași cal pe care-l mângâiai pe coamă și-i suflai în nări?

Din punct de vedere stilistic, documentarul Janei Richter arată nu doar profesionist, ci și cu un înalt grad de valoare stilistică. Coamele fluturând în lumina de aur a apusului, împrejurimile ori foarte colorate, cum ar fi un lan de floarea soarelui, ori foarte seci, cum ar fi muntele unde locuiește un bătrân îngrijitor de capre, muzica și costumele argentinieni confectionate acasă, toate acestea dau un aer exotic întregului univers prezentat, fără a știrbi, însă, din intimitatea care se creează între film și spectator. Și, nu în ultimul rând, frumosul abundă în toate aceste 85 de minute de film: copiii, atotprezenți, au ochii mari și iscoditori, caii te subjugă prin blândețea și strălucirea corpurilor lor puternice, vestimentațiile tradiționale debordează de curățenie și respect față de ceea ce îi face pe acești „gauchos” niște bărbați adevărați, nu doar prin forță și curaj, ci și pasiune și blândețe.

Carmen Dîrvari

Competiție Internațional
Vineri, 30 oct.,
ora 21:00, Sala B

Competiție Student
Vineri, 30 oct., ora 14:00, Sala A
Sâmbătă, 31 oct., ora 12:10, Sala A

Competiție Student
Joi, 29 oct., ora 13:10, Sala A
Duminică, 1 nov, ora 18:30, Sala B

Surorile hazlii / The Funny Sisters

(România, 2008)

Regia: Björn Reinhardt

Veselia necondiționată. Te întrebi câți oameni mai pot înțelege un asemenea concept. În *Surorile hazlii*, două surori singure din Maramureș își duc traiul atemporal cu o seninătate, împăcare și veselie greu de înțeles. Pentru acest singur motiv, se poate

spune că acest film înfățișează o lume demult apusă.

Într-o gospodărie din Maramureș, Maria și Ileana lucrează pământul, cresc animale, țin covoare, fac pâine, taie lemne pentru iarnă și gătesc exact ca acum mulți ani, atunci când casa în care locuiesc încă era populată de părinți, frați și alte rude. Între timp, ceilalți s-au stins, iar ele au rămas singure. Dar asta nu e în nici un caz prilej de tristețe sau păreri de rău. Dimpotrivă. Maria a fost chiar căsătorită timp de trei luni, dar a divorțat rapid de soțul ei, la primul semn care i-a dat de înțeles că acesta este alcoolic. Maria este mai degrabă fericită că a luat această decizie, preferând să trăiască singură, dar împăcată, decât alături de un om care i-ar fi cauzat doar supărări și ar fi aruncat-o, probabil, în cea mai lucie sărăcie, din pricina viciului său.

Ileana, sora ei, nu vorbește la fel de mult ca Maria, care găsește o plăcere vizibilă în a se destăinui străinului care le cercetează existența cu uimire neîntreruptă. Dar Maria vorbește pentru amândouă. Povestește despre traiul lor simplu, dar greu, despre

muncile câmpului și pregătirile pentru iarnă, despre poveștile de demult ale familiei lor. Cele două nu par a fi singure niciodată. Vecinii și sătenii le vizitează des casa, le ajută când e nevoie, fiind de asemenea invitate la toate evenimentele de seamă care se petrec în sat. Cu toate acestea și cu multe altele, Maria și Ileana sunt perfect împăcate.

Descoperind și înfățișând o lume aproape neverosimilă pentru omul modern, realizatorul caută să o exploateze filmic cât mai mult cu putință. Din păcate, nu își reține aproape deloc uimirea descoperirii, lucru care scade din impactul potențial al filmului. De asemenea, discursul suferă de pe urma unei lipse a structurării materialului filmat, ceea ce face ca filmul în sine să intre în umbra personajelor pe care mizează.

Eliza Zdru

Competiție România

Duminică, 1 noiembrie, ora 11:00, Sala B

Nu eram oameni, eram numere... Auschwitz / We Weren't People, We Were Numbers... Auschwitz

(România, 2008)

Regia: Mia Telman

Cei care nu cunosc trecutul sunt condamnați să repete greșelile acestuia. De aceea, este necesar nu numai ca trecutul să fie povestit, ci repovestit la nesfârșit, astfel ca tinerii să nu uite niciodată suferințele strămoșilor lor. Acesta este demersul principal al documentarului *Nu eram oameni, eram numere... Auschwitz*, un alt film despre Holocaust.

Trei evrei români reconstituie amintirea Holocaustului relatând experiențele proprii sau cele ale cunoscuților. Poveștile emoționează evident, mai ales că sunt însoțite de imagini de arhivă sau imagini recente luate în lagărul de la Auschwitz. Sutele de mii de evrei uciși devin persoane cu o identitate proprie, pe măsură ce auzim poveștile fiecăruia, le vedem chipurile în imagini, hainele, obiectele personale. Un bătrân evreu mărturisește că, dintre cele 60 de rude ale sale care au fost trimise la Auschwitz, numai cinci au supraviețuit. Ceilalți, inclusiv mama, tatăl și sora sa, și-au pierdut viața încercând să supraviețuiască lagărului. Atenția se mută apoi pe povestea scriitorului Elie Wiesel, originar din Sighetul Marmăției, supraviețuitor al Holocaustului și câștigător al premiului Nobel pentru literatură. Destinul acestuia este relatat de către președintele comunității evreiești din Sighet. De fapt, întregul film este un elogiu adus lui Wiesel, după cum mărturisește realizatoarea filmului. Este și motivul pentru care filmul își concentrează atenția asupra tragediei poporului evreu, lăsând deoparte destinul celorlalte popoare exterminate la Auschwitz de către regimul nazist: țigarii, rușii sau polonezii.

Documentar destinat televiziunii, *Nu eram oameni, eram numere... Auschwitz* are tonul didactic al unei lecții de istorie și, după cum afirmă realizatorii, „fiecare tânăr ar trebui să îl vadă măcar o singură dată în viață”. Pentru cei care nu au vizitat niciodată lagărul Auschwitz, acest film poate constitui un document de interes ineluctabil.

Eliza Zdru

Competiție România

Sâmbătă, 31 octombrie, ora 10:00, Sala B

Miresele lui Allah / Brides of Allah

(Israel, 2008)

Regizor: Natalie Assouline

„Atâta timp cât există un musulman, cât timp musulmanii suferă nedreptăți, Jihadul continuă.” / „Deci nu se va termina niciodată?” / „Nu.” Dialogul acesta vine undeva spre finalul filmului –după ce regizoarea israeliancă Natalie Assouline a petrecut deja ceva timp în închisoarea „Sharon” alături de câteva dintre cele 120 de femei palestiniențe închise aici pentru ajutorul acordat sau chiar tentative de a comite atentate sinucigașe cu bombe. Acesta e și momentul în care bruneta Natalie apare pentru prima dată în cadru, alături de două dintre interlocutoarele ei constante de până atunci – Kahira (32 ani), mamă a patru copii și șoferiță pentru un martir palestinian care s-a aruncat în aer într-un autobuz din centrul Ierusalimului, condamnată la închisoare pe viață (trei sentințe) și tână Ayat, recrutată de o altă prizonieră ca viitoare *suicide bomber*/ martiră pentru cauza jihadului islamic, arestată cu nu mult timp înainte de comiterea actului planificat și condamnată la trei ani și trei luni.

Uimitor pe parcursul acestui documentar-interviu-portret (de grup), cu tușe poetice (date mai ales de numeroasele cadre filmate printre bare / gratii / intersecții de sârme) e faptul că regizoarea (evreică) a reușit să le convingă pe femeile palestiniențe să i se confeseze cu atâta naturalețe. Deși, pe lângă numeroasele discuții directe, filmate majoritar în prim-planuri în care te izbește seninătatea de pe chipurile mai tuturor acestor „mirese ale lui Allah” care își justifică acțiunile prin referiri repetate la Jihad, ideologie, ocupație și citate ori parafraze după Coran, regizoarea a filmat și de la o oarecare distanță și – pare-se – pe ascuns, iar conversațiile private surprinse și intercalate printre confesiuni și scene cotidiene de închisoare lasă să se înțeleagă că sinceritatea dezarmantă e, măcar parțial, o fațadă bine întreținută și că există destule alte lucruri păstrate doar pentru ele. La aceeași idee trimite și confesiunea Raniei, singura cu părul descoperit (și desfăcut) care spune că s-a dus cu un cuțit la un blocaj stradal pentru că nu mai suporta problemele și bătăile de acasă și, ținându-se deoparte de restul (căci spune că nu vrea să se alăture nici unei organizații, cum i s-ar impune), sugerează că și în cazurile celorlalte au existat destui factori personali și fără legătură cu convingerile religioase ori dorința de martiraj care să le fi împins pe această cale.

E greu să vorbești de obiectivitate într-un asemenea caz și cu atât mai puțin să cuantifici ori distilezi emoțiile cel puțin contradictorii pe care ți le trezesc și lasă imaginile, mărturisirile și bucățile de viață. Dar rămân destule de gândit.

Carmen Mezincescu

Competiție Internațional
Vineri, 30 oct., ora 15:00, Sala A
Duminică, 1 nov., ora 22:00, Sala B

Astra Film

Ziar al Astra Film Festival Sibiu

Redactor-șef: Mihai FULGER

Redactori:

Carmen DÎRVARIU, Gabriela FILIPPI,

Anca MERCE, Carmen MEZINCESCU,

Eliza ZDRU

Fotograf: Alisa TARCINIU

Tehnoredactor: Ioana MOLDOVEAN

Diminețile lumii și serile festivalului Astra Film

Cea de-a treia zi a Festivalului a început într-un val de entuziasm (*comme tous les matins du festival*, de altfel) și s-a terminat în aceeași notă, în jurul orei 12:30, după discuțiile ceva mai lungi, despre filmul *Păpușarul / Donkey in Lahore*.

Copiii veniți să vadă documentarele din ciclul franțuzesc *Diminețile lumii* (dublat în română) nu au mai lăsat nici un singur loc liber. Tropotele din sală, hohotele de râs, fluierăturile – încă stângace – ale micilor spectatori vă vor aminti poate – în cazul în care mai ajungeți la programul de la matineu – de înconjurarea în fața școlii și de drumul spre cinema, doi câte doi. Veți descoperi că, deși e multă vreme de când nu le-ați mai întâlnit, învățătoarele nu și-au abandonat obiceiul de a șuiera autoritar, printre dinți, în timpul spectacolului, pentru a restabili liniștea. Printre numeroasele documentare din festival care au ca teme pierderea tradițiilor, schimbarea realității cunoscute, este reconfortant să constăți că lumea

primilor ani de școală a rămas așa cum era când ai părăsit-o și nu se va schimba curând, tocmai datorită simplității legilor care o guvernează și a copiilor înșiși.

Păpușarul este, probabil, filmul cel mai popular dintre cele adunate la ediția a zecea a Festivalului. Publicul l-a aclamat pe regizor și i-a pus întrebări despre soarta personajelor lui în prezent și despre opțiunile lor, înregistrate în film. Sucitul Brien (redenumit Aamir, după convertirea la islamism) este un păpușar australian, care se îndrăgostește în timpul unui turneu de Amber, o fată pakistaneză. Se hotărăște să o ia de nevastă, dar formalitățile, pe care el credea că le poate rezolva rapid, sunt mult mai anevoioase de îndeplinit în Pakistan. Nu voi spune cât durează logodna lui Aamir și Amber, este una dintre surprizele filmului. *Păpușarul* conține foarte mult umor și o poveste impresionantă de dragoste. S-ar putea ca filmul acesta să nu-i intereseze pe spectatorii veniți la Festival pentru seriozitatea cu care problemele sunt puse de majoritatea filmelor selectate. Este însă de menționat faptul că, la finalul proiecției, regizoarea Firouzeh Khosrovani, prezentă în Festival cu *Decupaj / Rough Cut*, un film sobru și pretențios, s-a ridicat pentru a-l aplauda pe Faramarz K-Rahber.

Cea de-a doua proiecție a documentarului *Suflet / Soul* s-a terminat cu o sesiune de întrebări și răspunsuri, în sală fiind prezent unul din colaboratorii filmului. Povestea unei tinere care speră să călărească într-o cursă tradițională dedicată exclusiv bărbaților, a stârnit interesul spectatorilor, care nu s-au sfiit să dea curs întrebărilor. Astfel, cineastul prezent ne-a explicat cum viziunea regizorală a fost de a prezenta o ambiție feminină ieșită din comun într-o lume condusă de bărbați, o societate tradiționalistă, în cadrul căreia există atotprezentele conflicte intergeneraționale și divergențe frapante de opinie. Tot în cea de-a treia zi a Festivalului, a avut loc și proiecția filmelor documentare realizate de către Fundația Soros România, care a lansat în anul 2008 programul „Interesul public pe agenda media” – o competiție anuală de documentare, adresată televiziunilor locale din România, care include și sesiune de *training* dedicate realizării de documentare. S-au arătat filme, cu sau fără viziuni cinematografice, care ar putea sau nu fi numite „documentare”, dar cel mai important, s-au arătat părți din universul pe cât de cunoscut nouă, pe atât de ignorat sau de „ascuns sub preș”.

Dacă la proiecțiile din timpul prânzului, spectatorii nu au fost numeroși, au umplut, în schimb, sălile de cinema pe parcursul după-amiezii, culminând

Q & A-ul de după proiecția filmului *Suflet*

cu spectacolele de la ora 19. Sala mare era ocupată, cum era de așteptat, de mulțimea venită să vadă filmul lui Andrei Ujică, proiectat ca recomandare a lui Corneliu Porumboiu, dar și sala în care rula *Faust* a fost neîncăpătoare pentru cei adunați să vadă documentarul despre realizarea piesei lui Purcărete, regizor iubit de sibieni. Realizatorul Laurențiu Damian a dezvăluit, în

sesiunea de întrebări și răspunsuri, câteva date despre felul în care a conceput filmul. Înregistrările apelurilor telefonice insistente, prin care documentaristul încearcă să programeze un interviu cu Silviu Purcărete, erau prevăzute în scenariul filmului. Mai era stabilit ca în finalul filmului să intre o înregistrare a apelului primit înapoi de Laurențiu Damian, care însă nu ar mai fi răspuns. Această ar fi fost o eroare în structurarea subiectului, a mărturisit Damian, deoarece ar fi însemnat o manipulare nedemnă a realității.

Un alt eveniment important al serii a fost constituit de proiecția documentarului *Puterea suspiciunii – Eginald Schlattner și trauma Securității / The Power of Suspecting – Eginald Schlattner and the Securitate-Trauma*, despre presupusa trădare din timpul torturilor practicate de Securitate în anii '50, comisă de

scriitorul admirat, dar și disputat în rândul ardelenilor. Walter Wehmeyer, regizorul documentarului, a avut ca intenție inițială să reunească într-o discuție pe deținuții politici implicați în proces. Dar, pentru că lucrul acesta nu a fost posibil, și-a construit documentarul ca un contra-argument la mărturisirile pe care Schlattner le-a făcut în cartea sa *Mănușile roșii*. În sală a fost prezent fratele scriitorului, care a ținut să reamintească afirmația din film a unui funcționar al Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității (CNSAS): regulile acestei instituții prevăd că declarațiile date sub presiune fizică sau psihică nu sunt considerate cazuri de trădare. Filmul documentar *Rupt de prezent / Out of the Present*, în regia lui Andrei Ujică, a făcut cunoștință cu Astra Film Festival la recomandarea binecunoscutul cineast al Noului Val românesc, Corneliu Porumboiu. Întrebat de cineva din sală de ce este acest film documentarul său preferat, Porumboiu a răspuns: „Sunt multe filme care îmi plac, eu nu îmi fac topuri sau ierarhii. Dar pe acesta l-am văzut acum 4-5 luni și am rămas uimit de maniera de lucru cu materialul documentar... Compune subiectul complet din materiale de arhivă. Este oarecum un film mistic, arată ceea ce Tarkovski în *Solaris* sau Kubrick în *Odișeea spațială 2001* au intuit doar; aici e o anumită visceralitate, un raport deosebit istorie – în afara istoriei, timp – în afara timpului.” Evident că prezența cineastului premiat la Cannes nu a stârnit doar curiozități legate de opera lui Andrei Ujică, ci și de ultimul său film, *Politiștii, adjectiv*. Regizorul ne-a spus că asemănarea filmelor sale cu genul documentar vine din stilul unui anumit „cinema asumat”, care refuză să-și ficționalizeze sau cosmetizeze filmele.

Carmen Dîrvariu
Gabriela Filippi

Training-ul Fundației Soros România

Nostalgie și pesimism în filmele europene

Convorbire cu Corinne Cauvin-Verner, membru al juriului

Cum s-au întâlnit, în activitatea dumneavoastră, ocupația de scenarist și cea de documentarist?

Scenariile au fost scrise pentru filme de ficțiune, în special pentru televiziune, acum mai mulți ani. Iar apoi, în 2006, am colaborat cu un regizor marocan la un scenariu de lungmetraj. Dar nu aceasta este activitatea mea principală. De fapt, am început să lucrez în cinema de foarte tânără, ca asistent de regie și monteur. Mai târziu am lucrat ca scenarist în televiziune și am colaborat la diverse proiecte, dar am încetat această activitate și am reluat studiile de etnologie. Aceste studii m-au împins să fac film documentar. Activitatea ca scenarist mi-a fost utilă în munca pentru documentar, pentru că sunt de părere că trebuie să ai o idee în minte în ceea ce privește materialul pe care îl filmezi, din punctul de vedere al scriiturii cinematografice. În general, îi sfătuiesc pe studenții mei să-și formeze o idee foarte precisă despre decupajul materialului pe care urmează să-l filmeze. O problemă a documentarului este constituită astăzi de faptul că se poate filma non-stop cu camera video și la montaj sunt prea multe imagini; ce vor să spună toate aceste imagini?! Cred că este foarte util să fie gândită o scenarizare posibilă a subiectului de documentar, înainte de filmări. Acum, cu noile tehnici, se experimentează prea mult. Trebuie ca documentaristul să aibă o poziție, să conducă într-un fel filmul.

Există criterii pe care un film documentar, în opinia dumneavoastră, trebuie să le îndeplinească?

Totul este posibil. Dar sigur, subiectul trebuie să fie pertinent. Mă interesează, de asemenea, sensibilitatea cu care se filmează. Apoi, consider că în documentarul etnografic este nevoie

de foarte multă atenție. Chiar dacă simțim multă empatie pentru oamenii filmați, trebuie păstrată întotdeauna o privire critică. Consider că, într-un film documentar, este foarte importantă problema distanței pe care o păstrăm față de subiect. Dar lucrul acesta se redefineste de fiecare dată, cu fiecare film. Pentru fiecare om pe care-l filmăm, pentru fiecare subiect și situație, trebuie găsită distanța potrivită. Mă gândesc la filmele lui Yasujiro Ozu și la felul în care gândește el poziționarea aparatului. Nu trebuie să fie ceva prea ideologic, dar această problemă trebuie gândită. Experiența în documentar mi-a arătat că este foarte dificil să lași pe altcineva să filmeze. Prin poziția corporală, se creează o legătură cu aparatul de filmat și cu oamenii. Doar încadratorul are această percepție a lucrurilor. Nu poate exista o cameră care vine de niciunde și care dispare la un moment dat. Este bine ca într-un film documentar să știm de unde vorbește autorul, unde se află el în acea clipă. Am văzut aici, la festival, documentare în care întrebările autorilor sunt păstrate, iar în altele, regizorii apar chiar în imagine. Aflăm astfel de ce a filmat lucrurile respective și care este părerea lui despre ele. Sunt practici care nu apar atât de des în documentar, dar care, poate, ar merita să se regăsească aici. Filmările în intimitate, în interiorul caselor, a familiilor, te fac să te întrebi cum s-a putut filma scena, cum de este o camera acolo, tot timpul, cum este persoana care filmează și care este legătura ei cu cei filmați? În tezele antropologice, spre exemplu, se precizează întotdeauna condițiile în care a fost lucrată ancheta, fără să fie un lucru narcisist, precum poate părea. Cred că, într-un documentar, lucrurile ar trebui să se petreacă tot astfel. În rest, nu respect o dogmă. Există filme foarte bune care conțin comentarii și altele foarte proaste care le folosesc. În unele filme poți vorbi în fața camerei, iar în altele poate fi mai potrivit un comentariu muzical.

Cum sunt filmele din competiția pe care le-ați văzut până în acest moment?

Un lucru m-a frapat: există o coerență de ansamblu; dacă ar trebui găsit un titlu generic, acesta ar fi „Pierderea tradițiilor”. În filmele europene există multă nostalgie față de o lume pe care să dispară, o căutare a valorilor și o privire pesimistă aruncată viitorului. De asemenea, o foarte mare importanță este acordată religiei, dar nu ca fapt social total, ci ca ritual.

A consemnat Gabriela Filippi

Două decenii de documentar românesc la Sibiu

În dimineața zilei de miercuri, 29 octombrie, Astra Film Festival i-a adunat laolaltă pe cei interesați și / sau implicați în viața documentarului românesc. Csilla Kato, directorul de programe al Festivalului, a fost gazda unor discuții și prezentări pe această temă, scopul acțiunii fiind trecerea în revistă a organizațiilor, programelor și inițiativelor din România orientate spre acest gen de film, precum și dezbateră subiectului „Documentarul românesc, încotro?”. De asemenea, unul din principalele puncte ale întâlnirii a fost și lansarea volumului *Cartea documentarului românesc: Două decenii de capitalism postcomunist* – momentan doar în format electronic –, care cuprinde date despre filmele românești proiectate în cadrul Festivalului, cât și despre celelalte documentare autohtone, în ultimii 20 de ani și nu numai, alături de interviuri și articole relevante. Printre cei prezenți la eveniment, s-a numărat și unul din organizatorii festivalului One World România, care se ocupă de segmentul filmelor documentare dedicate drepturilor omului. Această inițiativă este sprijinită de Centru Ceh și, pe lângă documentare, are ca obiective o mai bună conștientizare a abuzurilor care ne înconjoară, dezbateră și acționarea împotriva acestora. De asemenea, Alexandru Solomon a vorbit despre Asociația DocuMentor, care a fost înființată de Florin Iepan, precum și despre colaboarea acestora cu Eurodoc (organizație europeană care se ocupă cu realizarea de coproducții și consolidarea rețelei internaționale de film documentar).

Având în vedere că este singura televiziune din România care

nu doar sprijină din toate punctele de vedere, ci și produce film documentar, HBO nu a putut lipsi de la această întâlnire. Ileana Cecanu (PR Coordinator), a făcut o scurtă trecere în revistă a producțiilor și acțiunilor HBO România din ultimii ani, dar și a proiectelor viitoare sau în curs de realizare. Susținerea acestei televiziuni este mai mult decât benefică pentru documentarul românesc, mai ales că își propune să dea un exemplu în domeniu prin producțiile de succes ca *Australia* de Claudiu Mitcu, *Apoclipșa după șoferi* de Alexandru Solomon și *Nunți, muzici și casete video* de Tudor Giurgiu (toate trei prezentate și la Sibiu).

Au mai luat cuvântul reprezentanți de la Editura Video, Fundația Soros România, Aristoteles Workshop și CNC. Prin asemenea evenimente, Astra Film Festival se implică activ atât în promovarea filmului documentar românesc, cât și în crearea unei comunități a documentariștilor, care să se susțină reciproc în următorii 20 de ani, așa cum observă Csilla Kato.

Carmen Dîrvariu

The high point of my film circuit

Michael Stewart
about Astra Film Festival

It is no accident that the Sibiu international festival of documentary and ethnographic film has become a fixed point in the world of European film. For here we have a serendipitous combination of the little team who organise this festival, local circumstances and the historical moment.

It is said that epochs invent the technologies that allow them to find their true selves. Think of the parallel rise of the printing presses that allowed the large-scale production of books in the vernacular and the emergence of the protestant religion with its emphasis on discovery of the world, inner and outer, for oneself. It is as if one was made for the other.

And so it is with documentary film and mass society. At just the moment it became clear that the new urban and industrial social order of the 20th century would permanently replace and destroy the old, rural and agrarian world of the past thousand years, factual film emerged as the medium of choice for exploring this new world.

And it is not by chance that documentary film came to occupy this position. One of the challenges of living in a social world where the vast majority of people you encounter day by day are more or less complete strangers is to know who it is you live among. In the face to face communities of the village, the reputation, standing and achievement of each family and person are well known. In the anonymous world of the city at most we

can divine the origin of those we interact with. But their desires, their life worlds, the kind of social world they hope and wish to live in – these are uncertain and obscure.

In both its main modes, documentary film provides the ideal medium to explore the life worlds of the members of our impersonal societies. In what one might call its exploratory mode (the long, verite films, for example) it demands of its subjects that they give an account of themselves through performing their lives for the camera. When this is working, into what Michael Yorke has called 'the confessional box' – and with an attentive and empathetic director behind the camera – the subjects of documentary film pour out their souls. We discover mental and social worlds of which we were only dimly aware. That which has been at the periphery of our vision is brought squarely into focus – and we are challenged to revise our image of the world. In the 'television factual report' mode as well documentary provides the medium of choice for challenging the easy-spoken distortions and lies of the powerful and providing a mirror for us to view our society within. Far more than newspapers or radio with their visual limitations, factual reporting in film (above all on television) creates for a mass audience the opportunity to reflect upon the world around us – and to conceive of alternative ways of doing things.

In every human society that we know of, as far back as the archaeologists and historians and as far flung as the anthropologists can take us, conflict and disagreement is to be found. And resolving those conflicts without resort to force or arms is the art of the political. In our complex, fractured, rapidly changing and often highly untransparent world, we desperately need the clarity of vision of the documentarist. The kind of realism that all true documentary makers strive for, the willingness to subject their representation of the world to that supremely challenging test, the assessment that every viewer will make of the correspondence of the film to 'the real' – provides the sine qua non for the functioning of democratic political debate – for the articulation of conflictual ideas of the good life.

It is then no accident that it is in a country that suffered forty years of suffocating dictatorship, and that has over the past twenty years been discovering itself afresh as if after a long sleep, that a festival like this has come into being, has built itself such a large and loyal audience – for this is a place where the hunger for understanding, the keen desire to explore the complex and puzzling realities of our confusing world has been born afresh.

It is a great pleasure and an honour for me that Dr Dumitru Budrala and his extraordinary team have invited me back to participate in what I know will be the high point of my film circuit this year. I hope you all enjoy the experience as much as I know I will.

Brides of Allah

(Israel, 2008)

Director: Natalie Assouline

"As long as there is a Muslim, and as long as Muslims suffer injustice the Jihad will continue." / "So it will never end?" / "No." That's a bit of dialogue coming pretty late in the film – after Jewish Israeli director Natalie Assouline has already spent quite a while in "Sharon" prison with some of the over 120 Palestinian women jailed there for assisting or attempting suicide bombings. That is also the first time when Natalie first appears in the film, in the same frame with two of the women she has been talking to so far. One is 32-years old Kahira, mother of four and driver to a Palestinian suicide bomber who had blown himself up in the middle of Jerusalem; she's received three consecutive life sentences and some more years yet. The other is young Ayat, who had been recruited by another prisoner and wanted to be a martyr, but was arrested a while before executing the planned mission and sentenced to three years and three months. Before, the director just stayed behind camera, occasionally intervening with questions. What seems amazing thing in this interview-(group) portrait-documentary that doesn't shy from poetic touches (like the multiple shots taken through bars / irons etc.) is the fact that the Jewish director has managed to get her Palestinian interlocutors to talk so freely and honestly with her. Then, amidst the direct talks shot mostly in close ups where the serenity and certainty on the faces of these "brides of Allah" (who justify their actions with references to ideology, Jihad and the occupation or paraphrases from the Quran) is even more striking / unsettling, there are several scenes shot with something like a hidden camera, from a distance; and the private conversations thus overheard hint that their disarming honesty is at least to an extent a carefully put up facade behind which other troubles lurk. Ranya, the only one who keeps her hair loose and uncovered confesses that she took a knife to a roadblock just to get away from the beatings at home; and says she's staying apart as she is unwilling to join any organization, also hinting that in the others' cases, too, there might have been personal matters which pushed them on that path more than religious belief or willingness to become martyrs.

All in all, it's quite hard to think objectively or even less quantify or separate the conflicting emotions the images, talks and slices of life awaken. But there's plenty here to think about.

Carmen Mezincescu

International competition
Friday, October 30, 3 p.m., Hall A
Sunday, November 1, 10 p.m., Hall B

Astra Film Festival

în imagini

....continuare din pagina 1

Ați declarat că AFF este cel mai important festival de film din România. Ce îi mai lipsește documentarului românesc pentru a ajunge la același nivel cu filmul de ficțiune?

Cinematografia noastră e în continuă formare. Nu se întâmplă schimbări majore, radicale. Totul se face cărămidă cu cărămidă, într-un ritm pe care eu îl găsesc prea lent. În ceea ce privește documentarul, lucrurile sunt mai complicate, deoarece el are un statut de rudă săracă a ficțiunii. Noi nici nu știm ce înseamnă film documentar. Există oameni care sunt preocupați de filmul documentar, care au o viziune limpede, dar e foarte rar. Și cu doi-trei oameni într-o țară ca România e greu să urnești lucrurile din loc. Noi nu am pornit din același loc cu vecinii noștri maghiari la începutul cinematografiei, în România s-a trezit târziu interesul pentru cinema, interesul pentru documentar și mai târziu... Acum, publicul cere documentare de tip Discovery; or, alea nu sunt documentare, sunt produse audiovizuale menite să informeze publicul. Documentarul e mai mult decât atât. Probabil că tinerii care vin din spate vor înțelege despre ce e vorba. Documentarul în România – ca și filmul de ficțiune, de altfel – a reprezentat un instrument de manipulare. Filmul de non-ficțiune

sub Ceaușescu era un film care minte. Cei mai mulți tratează filmul documentar ca un apendice al filmului de ficțiune. Astra Film e cel mai important festival de film din țară pentru că noi avem nevoie în primul rând de film documentar. Tendința noastră, a românilor, este aceea de a inventa lucruri, de a ne pierde în ficțiuni pe care ni le alimentăm zi de zi. Poate că asta e efectul secundar al faptului că românul s-a născut poet. Există un mare abis între ceea ce credem că suntem și lumea în care trăim. Nu avem curajul să atacăm frontal realitatea. Și, dacă nu-l avem, e greu să facem filme documentare. Oamenii nu știu să asculte, nu știu să vadă, nu știu să privească. Tendința noastră naturală, de ființe care s-au născut poeți, ne face să intervenim în mod destul de brutal asupra realității. Inventăm lucruri și le atașăm realului. Repercusiunile acestei structuri mentale sunt mult mai grave. Filmul documentar e o parte mică a istoriei noastre. Mă gândesc la îndemnul lui John Cassavetes, care spune că regizorul trebuie să-și facă filmele asumând faptul că nu știe nimic, iar procesul de creație este unul de înțelegere.

A consemnat Anca Merce